

תורה ומדינה הלכה למעשה - חיוב נזקי התעבורה וחוקיה ע"פ תורה

ראשי פרקים

1. אדם (הנוהג ברכב) מועד לעולם
2. מחלוקת האם אדם מועד באונס גמור
3. אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים
4. כל המשנה ובא אחר ושינה בו
5. התנגשות חזיתית בין כלי רכב
6. התנגשות בין כלי רכב הנוסע לכלי רכב העומד בשולי הכביש
7. התנגשות בין כלי רכב הנוסעים בזה אחר זה
8. גרימת נזקים וגרירת רכב חוסם בחניה
9. חובת הציות חלוקי התנועה מדין איסור להזיק ותפקידו המוסרי - ערכי של אגף התנועה של המשטרה

1. אדם (הנוהג ברכב) מועד לעולם

אחד מהיסודות המרכזיים ביותר בדיני הנזיקין של אדם המזיק לחברו נזק גופני או נזק ברכוש, הינו "אדם מועד לעולם". המשנה המביאה יסוד זה, מוסיפה לפרט עד כמה שאדם נחשב מועד לעולם, ותמיד צריך לראות את עצמו כגורם שעלול להזיק לחברו בכל רגע, וממילא חובה עליו להישמר מפני נזק זה, ואומרת שאפילו אם הינו ישן, אפילו שוגג, חייב לשלם על כל נזק שיגרם לחברו. הראשונים מוסיפים ע"פ הגמ' המביאה מקור מפורש מהפסוקים לדין זה, שאפילו באונס שנגרם לו, חייב האדם לפצות את חברו שניזק ממנו. משנה זו, המפרשת שאדם מועד לעולם, למעשה מפרידה בדבריה הפרדה מהותית בין אדם נזקי ממונו של אדם, כגון בעל חיים השייך לו שהזיק, או אש שיצאה מביתו ושרפה רכוש של חברו וכדומה, לבין אדם המזיק בכוחו הישיר. בעוד שבנזקי ממונו לא בכל מצב בו ממונו יגרם נזק לחברו, יתחייב המזיק, באדם כדברי המשנה, אין מציאות לפיה האדם יחשב תם בנזקו, ויפטר כתוצאה מכך מתשלום. אולם מדברי הראשונים שנפסקו להלכה נראה, שלא רק שאדם מועד לעולם, אלא גם כל נזק הנגרם כתוצאה ישירה מפעולת האדם, יחשב כפעולה ישירה של האדם. ממילא בכל מצב שהוא, אפילו באונס יתחייב האדם המזיק, לפצות את הניזק על כל הנזק שנגרם לו כתוצאה ישירה מפעולתו, ולא יוכל להנות מהפריבילגיות הפוטרות לעיתים אדם מתשלום על נזקיו, כאשר לא הוא זה שהזיק אלא ממונו. כדוגמא לכך מצאנו בדברי הרא"ש, הסובר שאדם הרוכב על סוס ובמהלך רכיבתו הזיק לחברו, חייב בתשלום על נזקיו כדין אדם המועד לעולם, ולא יוכל לטעון לפטור מחיוב פיצויים לחברו הניזק, משום שהסוס הוא זה שהזיק ולא הוא-הרוכב עליו. דברים אלו הובאו להלכה ע"י השו"ע, אשר ממנו עולה כי **כשם שאדם מועד לעולם כדברי המשנה, כך גם אדם אשר נוהג במכוניתו מחויב בכל נזק שיגרם כתוצאה ממעשה זה או אחר שיעשה עם רכבו, אפילו אם הנזק הנגרם כתוצאה מכך התבצע באונס.**

2. מחלוקת האם אדם מועד באונס גמור

למרות הדברים המוחלטים היוצאים מדברי המשנה, הראשונים מסייגים את חיוב הפיצוי המוטל על אדם שהזיק לחברו, ואומרים, ע"פ המובא בירושלמי, שזק שהזיק האדם באונס גמור, פטור הוא מחובת הפיצויים עליו. דוגמא לכך מובאת בירושלמי, באדם שהלך לישון בלא כל דבר לצדו, ותוך כדי שינה נצמד אליו אדם, או הצמידו לו חפץ בלא ידיעתו, והזיק הישן לאותו החפץ או האדם שנצמדו אליו תוך כדי שינה. באופן זה, לא היה יכול האדם להישמר כלל מנזק זה, וממילא יהיה הוא פטור. רק כאשר כשהלך לישון היה חפץ זה לידו, והזיק לו תוך כדי שינה, אע"פ שהיה הדבר בלא כל כוונה מצידו ובאונס מוחלט, מכיוון שבתחילה ידע על מציאות חפץ זה בקרבתו, והיה לו להישמר מהזיק זה תוך כדי שינה, חייב על תשלום נזקיו. נראה שחילוק זה הינו למעשה, הדיון המובא במקום אחר בגמ' בעניין אדם שתחילת מעשהו היה בפשיעה אך בסופו של דבר הנזק לחפץ נגרם באונס. במצב זה נפסק להלכה: "שתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב". כן הדין כאן, כאשר תחילת הנזק הייתה בפשיעה יתחייב האדם, אע"פ שבסופו של דבר היה אנוס בנזק עצמו. לעומת זאת, אדם שאנוס מתחילתו ועד סופו אין כל סיבה לחייבו בתשלום על

הנזקים שגרם, משום שהינו אנוס לחלוטין. נראה שזו גם הסיבה לפיה המשנה בלשונה נמנעה מלומר מפורשות שאדם מועד לעולם אפילו באונס, והסתפקה באמירה שאדם מועד אפילו בשוגג, משום שלמעשה באונס ממש אדם פטור, ורק בתחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב. לעומת דברים אלו שהובאו ע"י התוספות, והובאו להלכה ע"י הרמ"א, הרמב"ם וכן השו"ע לא הביאו חילוק זה בין סוגי האונס להלכה, ומפשט דבריהם כפי שהבינו אותם האחרונים נראה שסוברים שאדם מועד לעולם, אפילו באונס גמור מתחילתו ועד סופו.

3. אין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים

מדברי הגמ' נראה, שדין זה המובא במשנה הנ"ל לפיו אדם מועד לעולם, אינו מוחלט וברור. הגמ' אומרת שאדם המניח את כדו ברה"ר, ובא אחר ונתקל בו ושבר אותו פטור. לכאורה ע"פ היסוד הנ"ל, אדם צריך להישמר מלהזיק לחברו בכל מצב, ואכן ע"פ דברים אלו שואלת הגמ', מדוע פטור, הרי היה צריך להביט סביבו ולהישמר מלהזיק. נאמרים בגמ' מספר תרוצים בדבר שאלה זו. התירוץ שהתקבל להלכה, הינו תירוץ של עולא האומר שאין דרכם של בני אדם להביט בדרכים תוך כדי הליכתם, וממילא כיוון שנהג האדם כשורה, ולא הלך בצורה משונה בדרך, פטור מן הנזקים שנגרמו כתוצאה מהליכתו. קשה להגדיר מצב זה כאונס גמור ומוחלט, שבגללו יפטר האדם כדברי התוספות לעיל. ביחוד לדברי השו"ע, הסובר שגם באונס שכזה מחויב האדם לפצות את חברו. אולם מצאנו בדברי הפוסקים בהבנתם בסוגיה זו שדברי עולא עצמם אינם מוחלטים, ולעיתים יש לאדם לשים לב ולהישמר מפני חפצים הנמצאים בדרכו, וממילא, אם הזיק לחפצים אלו יתחייב בתשלומי נזקו. כאשר ישנו מקום מוגדר באמצע הדרך הידוע לכל, שבו מניחים כדים, למרות שבד"כ אין אדם חייב להביט בדרכים, וזו עילה לפטור אותו מנזקים שהזיק כתוצאה מכך שלא הביט בדרכים, במצב זה, אם הזיק לכדים אשר היו מונחים במקום המוגדר להם, ממילא יהיה חייב על הנזקים. משום שבמקום כזה, אפילו לדברי עולא, אדם צריך להביט סביבו, כדברי רב פפא בגמ', שלהבנת השו"ע אינם חולקים על דברי עולא אלא משלימים ומסייגים אותם. עוד מוסיף השו"ע ואומר, שאפילו אם האדם נתקל בכד שהונח במקום המיועד לו, וניזק האדם עצמו פטור שהיה לו להסתכל. זאת על אף דברי התוספות האומרים, שיש לאדם להישמר יותר שלא יזיק לאחרים מאשר שלא ינזק מהם. נראה שההסבר לכך טמון בעובדה, שמעבר לחובת הפיזיו על הנזק שנעשה קיים איסור להזיק. נראה שמיסוד דברי הגמ' שהובאו להלכה, עולה כי ככלל לא מוטל על האדם להתבונן בדרכים, הן בהליכתו והן בנסיעתו ברכב. פועל יוצא מאי חובה זו הינו, שאם הזיק לחפץ או אדם תוך כדי הליכתו או נסיעתו, פטור מתשלום על נזקיו. רק במקומות בהם היה ידוע לכל שקיימים חפצים שונים על הכביש, כגון שהיה תמרור או אזהרה על קיום מפגע כלשהו והתעלם הנהג ממפגע זה והזיק לחברו חייב. **דוגמא לכך ניתן להביא, מצב בו ישנו תמרור המורה על עבודות בכביש, והנהג התעלם משלט זה והמשיך לנסוע בכביש כרגיל, והזיק. באופן זה יתחייב בתשלום על נזקיו, אע"פ שהתנהל כחוק, משום שהתעלם מהתמרור המחייב התנהלות זהירה יותר בקטע כביש זה.** עדיין נותרה השאלה, כיצד סוגיה זו מסתדרת עם העובדה שאדם מועד לעולם.

4. כל המשנה ובא אחר ושינה בו

התוספות על הסוגיה הנ"ל מקשים ממקור אחר בגמ' המביא כלל בדיני נזיקין, לפיו כל מי שמתנהל בצורה משונה ובא אדם אחר והתנהל גם הוא בצורה משונה, וכתוצאה מכך נגרם נזק לאדם הראשון, פטור השני מתשלום נזקיו, משום שגם הראשון שינה. התוספות שואלים, מדוע הגמ' מקשה על דברי המשנה שהנתקל בכד פטור שהרי היה לו להביט בדרכים, לכאורה כיוון שהאדם הניח את הכד במקום שאינו מוגדר לכך, גם אם היה על האדם להביט בדרכים, כיוון שהראשון עשה מעשה משונה, אע"פ שגם השני התנהג בצורה רשלנית, פטור השני מחובת תשלום הנזיקין, ע"פ הכלל: "כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור". בתירוץ לקושיה זו מחדשים התוספות חידוש ביסוד זה, ואומרים שכלל זה אינו שייך בנזקי אדם. הים של שלמה מסביר את דבריהם, שכיוון שלאדם בניגוד לבהמה ישנה דעת, ויכול הוא להישמר מלהזיק לאחרים, גם אם האדם לו הזיק עשה גם כן מעשה משונה, מכיוון שהשינוי של השני הינו משמעותי יותר מהשינוי של הראשון, ממילא אין לפטור את השני מתשלום נזקים לראשון. מדבריו של הים של שלמה עולה, כי לא בכל מצב יאמרו התוספות שאכן לא שייך באדם דין כל המשנה ובא אחר ושינה בו חייב, אלא רק כאשר האדם הראשון הניח חפץ מסוים, או בע"ח מסוים, אשר אין לו דעת, ובזמן הנזק לא יכולים היו החפץ ובעל החיים להישמר מהנזק. באופן זה, נחשב הדבר שהאדם השני עושה שינוי גדול יותר מאשר האדם הראשון שהניח את החפץ ובעל החיים, וממילא יתחייב. אולם, כאשר מדובר בתאונה שמעורבים בה שני אנשים, אשר שניהם ברי דעת, ושניהם מתנהלים באופן חריג ומשונה, שייך לומר כלל זה גם באדם. ורק אם מוכח בצורה ברורה, שהאדם השני שינה בצורה מהותית יותר מאשר האדם הראשון, ניתן יהיה לחייב את השני בתשלומי הנזק אותו הוא גרם. **נמצאנו למדים מדבריהם, שמעבר לכך שבני אדם לא צריכים להביט בדרכים חוץ מחובת ההסתכלות הנורמלית, הנדרשת מכל נהג ע"מ**

לשמור על חייו, ומכח כלל זה שנפסק להלכה לא ניתן לחייב אדם אשר נסע כחוק והזיק לחפץ מסוים ע"ג הכביש. כאשר מדובר בהתנגשות בין כלי רכב בהם נוהגים אנשים ברי דעת, ואחד מהם הזיק לחברו כשהניזק נסע שלא כחוק, לא יכול הניזק לדרוש פיצויים מהמזיק בטענה שגם הוא נסע שלא כחוק, ע"פ הכלל שכל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור, אלא אם התנהלותו של השני הייתה הרבה יותר רשלנית ופושעת, מאשר התנהלותו של הראשון. באופן זה כאמור השני אכן יתחייב בתשלומי נזקי הראשון.

5. התנגשות חזיתית בין כלי רכב

מעבר לאי חובת ההסתכלות, חוץ מחובת ההסתכלות אשר בגדר של ההתנהלות הנורמלית, שבגינה נפטר אדם מחובת התשלום על נזקים שגרם כשלא ראה דבר מה והזיקו, הגמ' במקום אחר מוסיפה פרמטר נוסף אותו יש לבחון בעת בדיקת דיני נזיקין בנושאי תעבורה ובכלל. הגמ' אומרת שכאשר שני אנשים התנגשו זה בזה, האשם המרכזי בתאונה, יהיה זה שהתנהל בצורה חריגה, כדברי הגמ' "מפני שהוא משונה". הגמ' אמנם מדברת על אדם שרץ שלא לצורך מצווה או מסיבה מאוד חשובה, אך נראה שהדבר נכון לכל חריגה מנורמות הנהיגה המעוגנות בחוקי התעבורה, והתמרורים השונים המוצבים בכבישים. נראה שיסוד דין זה הינו, אותה ההבנה המובאת לעיל בדברינו, ע"פ דברי הגמ', הסבר התוספות והים של שלמה, לפיהם בכל התקלות בין שני אנשים יש לבדוק ראשית לכל, אם יש מישהו מבניהם שנהג שלא כשורה, היינו שלא ע"פ חוקי התנועה. כאשר אחד הנהגים נהג שלא ע"פ חוקי התנועה, והנהג השני נהג כשורה, יש לראות את הנהג אשר נהג שלא כשורה כאחראי לתאונה. שהרי במצב זה לא מדובר על הכלל המובא בגמ' "כל המשנה ובא אחר ושינה בו", אלא מדובר על דין של צד אחד בלבד ששינה והתנהל לא כשורה. ממילא, הוא זה שיהיה חייב אם אין סיבות מאוד מוצקות וברורות לומר, שהשני גרם באופן מובהק לתאונה. דוג' לכך במצב בו ישנה התנגשות חזיתית בין שני כלי רכב, אם אחד מהם נהג מעבר למהירות המותרת באותו כביש, נחשב הוא כמשונה, וממילא באופן עקרוני יש לראות בו כאשם בתאונה, אלא אם ישנה סיבה מובהקת וברורה לומר שהשני הוא הגורם לתאונה.

6. התנגשות בין כלי רכב הנוסע לכלי רכב העומד בשולי הכביש

במקרה הקודם דיברה הגמ' על מצב שצד אחד משותפי התאונה התנהל בניגוד לחוקי התעבורה והשני נסע כחוק. המשנה מבארת גם את הדין במצב מורכב קצת יותר, בו אדם הלך עם חבית ברשות הרבים, וכנגדו הגיע אדם עם קורה והתנגשו באופן שאף אחד מהם לא עבר על חוקי התנועה. במצב זה אומרת המשנה, שאדם המזיק פטור. כ"כ, אם הזיקו זה את זה פטורים על הנזקים שגרמו זה לזה. משום שכדברי המשנה "לזה רשות להלך ולזה רשות להלך". הגמ' מבארת, שחלק מהותי מסיבת הפטור של המזיקים זה את זה בתאונה חזיתית וכדומה הינה, משום ששני כלי הרכב היו שותפים באופן אקטיבי בתאונה. עוד מוסיפים התוספות, שאפילו אם היו שני שותפי התאונה עוברים על חוקי התנועה באופן דומה, עדיין אם אחד מהם הזיק את השני אין לראות בו כגורם בלעדי לתאונה, משום שס"ס גם הלה שנסע כנגדו היה שותף אקטיבי לתאונה. אולם כאמור לעיל, כאשר רק צד אחד עבר על חוקי התנועה, אע"פ שכנגדו נסע הנהג השני והיה שותף אקטיבי לתאונה, יש לראות באותו צד שעבר באופן בלעדי על חוקי התנועה, כאחראי בלעדי לתאונה. אולם כל עוד אחד מגורמי התאונה נסע והשני עמד על מקומו, אם עמידתו לא הייתה פשיעה ורשלנות לכשעצמה, ממילא כיוון שלא היה שותף אקטיבי לתאונה, אע"פ ששניהם צייתו לחוקי התנועה הנהג הנוסע יתחייב. לכן אדם העומד בשולי הדרך מסיבה כלשהי, ומתנהג ע"פ כל הכללים הנדרשים, לא יחשב כאחראי לתאונה, במידה והתנגש בו רכב חולף. ע"פ דברי התוספות הדבר אף נכון אם העומד בשולי הדרך עמד בצורה רשלנית, במידה והנהג הפוגע בו התנהג אף הוא בצורה רשלנית באופן דומה לנהג העומד. עמידתו של הנהג העומד תגרום לו להיחשב כאחראי לתאונה, רק במידה ועמידתו הייתה באופן רשלני, והנהג הפוגע נסע בצורה נורמאלית לחלוטין. יש לציין שדין זה אינו סותר את הכלל המובא בגמ', לפיו אין דרכם של אנשים להביט בדרכים. משום שמצב זה יחשב כמצב בו יש רשות לעמוד בשולי הכביש, וממילא באופן זה, גם לדעת עולא שהתקבלה להלכה, מחויב הנהג להתבונן בשולי הכביש.

7. התנגשות בין כלי רכב הנוסעים בזה אחר זה

דין נוסף בדיני התעבורה אותו ניתן ללמוד מדברי המשנה, הינו מצב בו ארעה התנגשות של רכב ברכב שלפניו. המשנה אומרת ששני אנשים הנושאים משא על גבם ההולכים ברשות הרבים זה אחר זה, כאשר הראשון עצר מסיבה מסוימת והשני נתקל בו וכתוצאה מכך ניזוק השני, הראשון חייב בתשלומי הנזק שנגרם לשני. אולם הגמ' מסייגת את הדברים ואומרת שחייב זה המוטל על הראשון אינו בכל מצב, וכאשר נפל הראשון מסיבה מסוימת ולא היה יכול לעמוד או להזהיר את חברו מפני המפגע שהוא גורם, הראשון פטור מהנזקים שנגרמו לשני. הראשונים

והפוסקים חולקים במסקנה היוצאת להלכה מגמ' זו, אך לדברי הסמ"ע ישנה הסכמה שלדעת כולם, במידה וישנה טרדה משמעותית שנגרמה לבעל המשא הראשון כתוצאה מנפילתו, או כתוצאה מכל תקלה טכנית הקיימת אצלו, או מכל סיבה משמעותית אחרת, וכתוצאה מכך לא הספיק להזהיר את הנהגים שאחריו בדבר המפגע שגרם, לא יחשב הוא כאחראי לתאונה. **נמצא שלמרות הכלל המובא במשנה, לפיו בד"כ יש לראות בראשון אחראי להתנגשות הנוסע אחריו בו, ולחייבו בתשלום נזקי התאונה, במציאות של ימינו, בה ברוב המקרים לא ניתן להזהיר את הנהג השני, וכ"ש שכחלק מהתנהלות התקינה בכבישים מותר לכל נהג להאט את נסיעתו או לעצור לחלוטין באמצע הכביש, ומוטל על הנהג שמאחוריו לקחת זאת בחשבון ולשמור ממנו מרחק. ממילא אם התנגש ברכב שלפניו, משמעות הדבר שנסע באופן הנוגד את עקרונות שמירת המרחק, לכן נחשב הדבר כדין שהבאנו לעיל, שכאשר אחד נוהג כחוק, והלה שנוסע אחריו נחשב כנוהג שלא ברשות, משום שהיה לו לשמור מרחק ולקחת האטה זו של זה שלפניו בחשבון, ממילא יהיה הוא אחראי לתאונה. ניתן להחריג כלל זה ולומר, שאדם שעצר לו ככה סתם באמצע כביש מהיר, ועומד באמצע הדרך באופן שהנהגים הנוסעים כחוק לא תמיד יכולים לאמוד את העובדה שהינו עומד ולא נוסע כלל, וכאשר מבינים זאת כבר אינם יכולים לעצור. באופן זה יש מקום בהחלט גם בימינו לראות את הנהג העומד באמצע כביש מהיר, כאחראי לתאונה שקרתה עקב כך, כפשט דברי המשנה, הרואה בראשון העומד שהיה יכול להמשיך בנסיעתו ולא עשה זאת בלא כל סיבה הנראית לעין, כאחראי לתאונה.**

8. גרימת נזקים וגרירת רכב חוסם בחניה

מצב נוסף ממנו ניתן להסיק מדברי חז"ל שבגמ' ובפוסקים יסודות לדיני התעבורה של ימינו, הינו מצב בו ישנו רכב חוסם רכב אחר בחניה. יש ללמוד דין זה מהמובא בגמ', שאדם אשר הכניס חפציו לחצר של חברו בלא רשות, יכול בעל החצר להיכנס ולצאת, אע"פ שכתוצאה מכך יגרם נזק בלא כוונה לחפציו של חברו, משום שנכנס הוא שלא ברשות וחוסם לו את המעבר. **ע"פ יסוד זה ישנה הצדקה הלכתית לשלט המוצב בפתחי חניות פרטיות, שרכב שיחסום חניה זו ייגרר על חשבונו. כ"כ כאמור, אין חיוב נזקים על בעל החניה שעשה ככל יכולתו לצאת מחנייתו בלא לפגוע ברכב החוסם, אך הזיק לו בלא כוונה. דין זה אף הוא עומד על היסוד הנ"ל לפיו, כאשר אחד נמצא ברשות וחברו שאינו ברשות, ידו של העושה שלא ברשות ובניגוד לחוק ולהתנהלות הנורמלית, על התחטונה, ויישא בתוצאות הנזק הנגרם לו, כתוצאה מהיציאה מהחניה או הגרירה של רכבו. אולם למרות דין זה, אין כל היתר לבעל החניה להזיק בכוונה לבעל הרכב החוסם, רק בגלל העובדה שחוסם אותו. משום שכדברי הרמב"ם ע"פ הגמ', אכן כתוצאה מהעובדה שחוסם את חנייתו, מותר לבעל החניה לעשות הכל ע"מ להוציא את רכבו מהחניה, ע"פ העיקרון הנ"ל לפיו, מכיוון שהוא עושה ברשות וחברו שלא ברשות פטור מהנזקים אותם הוא גרם. אך למרות זאת, אין לו רשות להזיק לו בכוונה. נראה שיסוד דברי הגמ' והרמב"ם מחזיר אותנו לדברים שהובאו לעיל, בדבר האיסור הקיים על האדם להזיק, מעבר לחיוב התשלומים על הנזק שגרם. איסור זה כמובא לעיל, הוא הסיבה שאדם מחויב להישמר מלהזיק יותר מאשר להישמר ממצב בו יזיקו לו. משום שבאופן זה, לא מעורב בכך כל איסור מבחינתו, וממילא גם אם אדם נהג שלא כהוגן וחוסם את מקום החניה הפרטית שלא ברשות, אין כל רשות לעבור על איסור להזיק לממון חברו, וכ"ש להרים עליו יד ולחבול בו, כתגובה על מעשהו. לכן כל נזק אשר נעשה במתכוון אינו שייך לכל הכללים המובאים לעיל, והינו אסור מצד עצמו. ממילא מובן מדוע בכל מקרה במצב בו אדם הזיק במתכוון לרכב שכזה או לרכוש חברו, יחויב לפצותו על הנזק שנגרם לו.**

9. חובת הציות חלוקי התנועה מדין איסור להזיק ותפקידו המוסרי - ערכי של אגף התנועה של המשטרה

לכאורה החילוק הנ"ל בין אדם המזיק במתכוון, לבין אדם אשר מזיק בשוגג רק ע"מ לצאת מחנייתו שנחסמה בלא רשות, עומד אף הוא בסתירה מובהקת לדין היסודי האומר שאדם מועד לעולם, ומתחייב על כל נזק שביצע. ערוך השולחן מבאר סוגיה זו ואומר, שאכן בכל הדינים הנ"ל הסותרים את עקרון החיוב בתשלום הנזקים בכל מקרה שהוא מדין אדם מועד לעולם, עוסקים במקרים שונים, מהמקרה בו עוסק היסוד המחייב את האדם בכל נזק שגרם מדין היותו מועד לעולם. חובת פיצוי הנזק בכל מצב שהוא מדין אדם מועד לעולם, עוסקת במצב בו אדם מוגדר כנכנס לרשות חברו שלא ברשות, או אפילו נמצא ברשות הרבים ונוסע בכביש, אך אינו מציית לחוקי התנועה והתמרורים הפזורים בכבישי ישראל. אדם זה, כיוון שמתנהג באופן משונה, אכן חייב על כל נזק באשר הוא מדין אדם מועד לעולם. אולם כלל זה אינו חל על אדם הנמצא ברשות הרבים, ומתנהג באופן ראוי וחוקי. על אדם כזה בהחלט ניתן לומר, שאין דרכו בכל מצב שהוא להסתכל בדרכים, ואם מתנהג באופן הולם את המקום בו הוא נמצא, לא תמיד יהיה חייב בתשלום נזקיו, למרות שהוא גרם להם בשוגג או באונס. משום שעל רשות הרבים לא נאמר "אדם מועד לעולם" שהרי התנהג ברשות. ממילא העולה מכל עקרונות הדינים העוסקים באדם המזיק לחברו בגופו או ברכשו, שהכלל המרכזי

העולה מסוגיות אלו הינו, שברגע שאדם מתנהל באופן שאינו נורמלי ועובר על חוקי התנועה, ממילא הוא משנה סטטוס מאדם רגיל אשר לעיתים עושה שגיאות ונאנס ויש לו על כך מחילה ויפטר עקב כך מתשלום על נזקיו, לאדם הנחשב כשור המועד אשר בכל מצב שהוא חייב על נזקיו, שהרי הוא שינה את ההתנהגות שלו מאדם רגיל וסטנדרטי לאדם עברייני. נראה שע"פ דברים אלו, מעבר לתפקיד המרכזי של התמרורים וחוקי התנועה כמצילי חיים, כגון תמרורי הגבלת המהירות ושאר תמרורי אזהרה, יש לתמרורים ולחוקי התנועה תפקיד מרכזי ומכריע בקביעת הטלת האשמה בתאונה. כאשר מי שעובר על חוקי התנועה ואינו מציית לתמרורים כפי שעולה ממכלול הסוגיות הנ"ל, כמעט בוודאות ימצא אשם בתאונה, במידה וחברו ציית לחוקים ולתמרורים. בנוסף לכך ניתן בהחלט לראות את אגף התנועה במשטרת ישראל, מעבר לתפקידו החשוב כאוסף את חוקי התנועה, ובכך לעיתים רבות מציל חיי אדם, וזהו כמובן תפקידו העיקרי, כאגף האמון על מניעת הציבור מלהזיק ולחבול באחרים, שהרי כפי שהבאנו לעיל חובת ההישמרות מלהזיק, הינה פועל יוצא מהאיסור להזיק, ומהווה כעין סייג וגדר הכרחיים לאיסור להזיק לחברו. ממילא כאשר אדם עובר על חוקי התנועה, הופך כאמור להיות מעין שור מועד אשר ההיזק אורב לפתחו, ובכך כבר עובר על איסור באי הציות לחוקי התנועה, שהינם סניף של האיסור להזיק לחברו. נמצא שאגף התנועה שבמשטרה המונע ממנו מלעבור עברות תנועה, ומסייע בכך לציבור להימנע מלהזיק, מקיים בכך תפקיד חשוב במדינה המעוניינת להלך בכל צעדיה ע"פ תורת ישראל והמוסר האלוקי. זאת ועוד, נראה שגם חובת הציות לתמרורים וחוקי התנועה, מחייבת את האדם הנוהג בכבישי ישראל, לא רק מדין השמירה על החוק, וכן לא רק מדין שמירה על חיו, אשר לא שייכת באופן מובהק בכל התמרורים בפרט העירוניים, אלא גם מדין עצם האיסור להזיק. כאשר ניתן לומר שאדם אשר עובר על חוקי התנועה בנהיגתו, כבר בכך עובר על האיסור המובא בהלכה, ומוסכם לדעת כולם, האוסר על האדם להזיק לחברו.